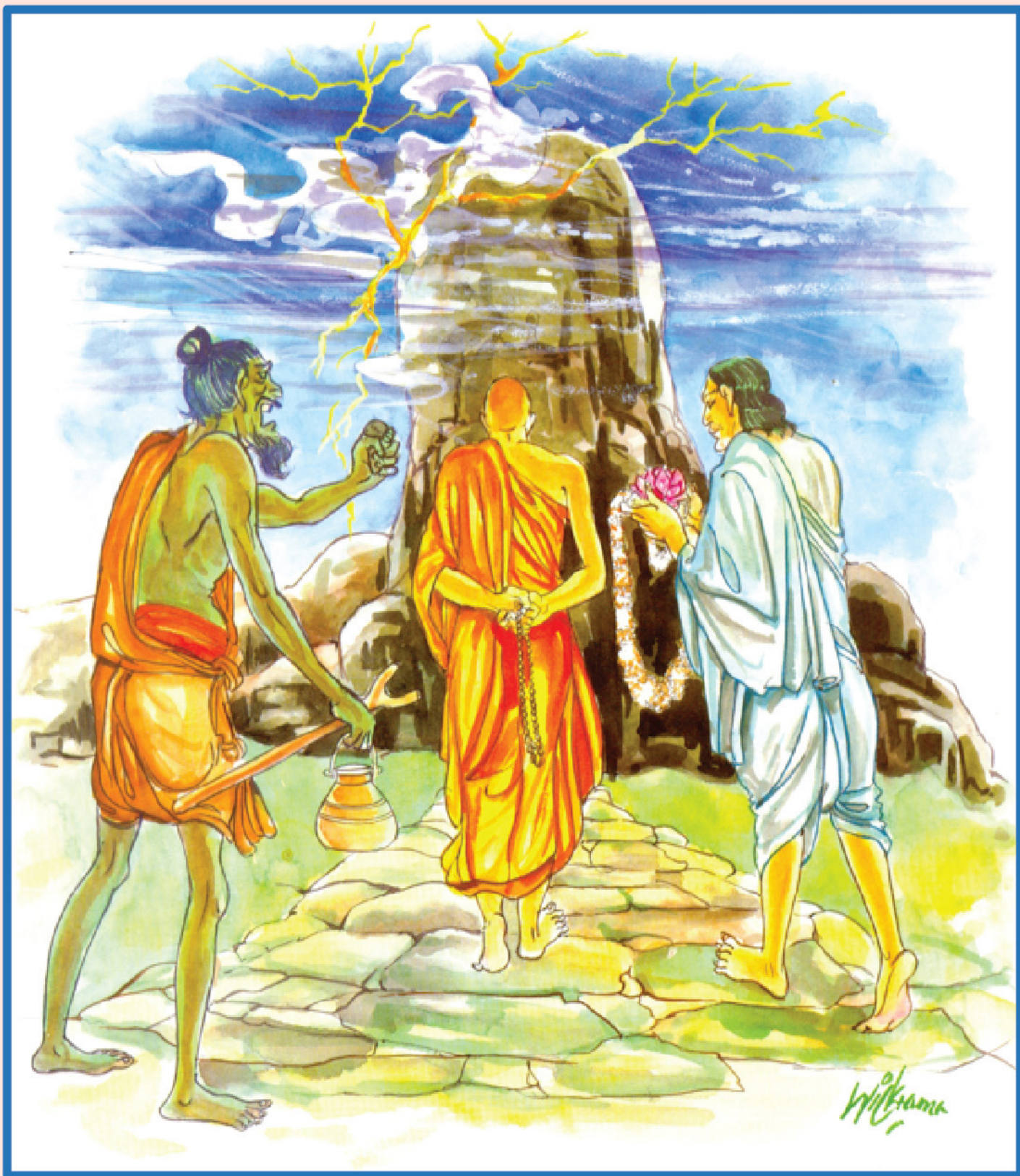

เรื่องพระลกุณฏกภัททิยเถระ

[จาก ธรรมปทฎกถา (จตุตถโก ภาโค) ปณฺธิตวคฺควณฺณนา]

เรื่องย่อ อภิธาน สาระในเรื่อง อัถถโยชนา อ่าน-สวด-พูดบาลี ฝึกทำปัญหา

พระอาจารย์ผู้สอน : พระมหาประนอม ฐมฺมาลงกาโร

เรื่องพระลูกนกกระทาทิยเถระ

๑. เรื่องย่อ

[สรุสาระ ตัวละครมีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร]

ตัวละคร (บุคคลต่าง ๆ ในเรื่อง)

พระลูกนกกระทาทิยเถระ / สามเณร, สหธรรมิก / ภิกษุทั้งหลาย / พระศาสดา

พระลูกนกกระทาทิยเถระ

พระลูกนกกระทาทิยเถระ เป็นพระชีนาสพ ย่อมไม่โกรธ
ไม่ประทุษร้าย ไม่หวั่นไหว ไม่สะเทือนเช่นกับศิลาแห่งทิบ

สามเณร, สหธรรมิก

สหธรรมิกมีสามเณรเป็นต้น
เห็นพระเถระ แล้วจับที่ศีรษะ
บ้าง ที่หูบ้าง ที่จมูกบ้าง พลาถ
กล่าวว่า “อาจี้ะ อาจำ อาไม่
กระสัน ยังยินดีแน่นแฟ้นใน
พระศาสนาหรือ” พระเถระไม่
โกรธไม่ประทุษร้ายในสหธรรมิก
เหล่านั้นเลย

ภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในโรงธรรม
ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย พวกท่าน
จงดูเถิด สหธรรมิกมีสามเณร
เป็นต้น เห็นพระลูกนกกระทาทิยเถระ
แล้ว ย่อมรังเกอย่างนั้นอย่างนี้
ท่านไม่โกรธ ไม่ประทุษร้าย
ในสหธรรมิกเหล่านั้นเลย”

พระศาสดา

พระศาสดาเสด็จมาแล้วตรัสถามว่า
“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอพูดอะไรกัน”
ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า “เรื่องชื่อนี้
พระเจ้าข้า” จึงตรัสว่า “อย่างนั้น
ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดาพระชีนาสพ
ย่อมไม่โกรธไม่ประทุษร้ายเลย
เพราะท่านเหล่านั้นไม่หวั่นไหว
ไม่สะเทือน เช่นกับศิลาแห่งทิบ”
พระองค์ทรงตรัสพระคาถาว่า
“ภูเขาศิลาล้วน เป็นแท่งเดียว ย่อม
ไม่สะเทือนด้วยลม ฉันทใด บัณจิต
ทั้งหลายย่อมไม่เอนเอียงเพราะนิทานา
และสรรเสริญ ฉันทนั้น” ในเวลาจบ
เทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุประ
ริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผล
เป็นต้น

๒. อภิธาน

[คำศัพท์-พจนานุกรม, ท่องจำ-บริการ]

ศัพท์นาม (สุพรรณาม สัพพนาม สมานนาม ตัทธิธนาม กิตนาม และนิบาต)

นาม	คำแปล	นาม	คำแปล
ลกฺขณภูภทฺทิตฺ-	อ.เรื่องแห่งพระลกฺขณภูภทฺทิตฺ-	ก็ หรือ	
เถรวตฺถุ	ภทฺทิตฺเยผู้เถระ		
มยา	อันข้าพเจ้า	จุฬปีตา	ดูก่อนอา
อิมํ	นี้	สาสนสฺมี	ในพระศาสนา
ธมฺมเทศนํ	ซึ่งพระธรรมเทศนา	น	ไม่
สตฺถา	อ.พระศาสดา	อิติ	ว่า...ดังนี้
เชตวนเ	ในพระวิหารชื่อว่าเชตวัน	เอโร	อ.พระเถระ
วิหรนฺโต	เมื่อประทับอยู่	เตสุ	เหล่านั้น
ลกฺขณภูภทฺทิตฺ-	ซึ่งพระลกฺขณภูภทฺทิตฺเย	(ปพฺพชิตฺเตสุ)	(ในบรรพชิต ท.)
เถริ	ผู้เถระ		
อารพฺภ	ทรงปรารภ, ปรารภแล้ว	เอว	นั่นเทียว
ปฺลุชฺชนา	ผู้เป็นปฺลุชชน	ธมฺมสภายํ	ในโรงเป็นที่กล่าวกับเป็น ที่แสดงซึ่งธรรม
กิริ	ได้ยินว่า	กถํ	ยังวาทเป็นเครื่องกล่าว
สามเณรทโย	มีสามเณรเป็นต้น	อาวุโส	ดูก่อนท่านผู้มีอายุ
(ปพฺพชิตา)	(อ.บรรพชิต ท.)	เอวํ	อย่างนี้
เถริ	ซึ่งพระเถระ	จ	ด้วย
ทิสฺวา	เห็นแล้ว	โส	นั้น
สีเส	ที่ศิระษะ	(เอโร)	(อ.พระเถระ)
กณฺเณสุ	ที่หู ท.	อาคฺนฺตฺวา	เสด็จมาแล้ว, มาแล้ว
นาสาย	ที่จุมุก	ก็ (วจนํ)	(ซึ่งคำ) อะไร
ปิ, อปิ	แม่, บ้าง	ภิกฺขเว	ดูก่อนภิกษุ ท.

นาม	คำแปล	นาม	คำแปล
ปุจฉิตวา	ตรัสถามแล้ว, ถามแล้ว	เสโล	อ.ภูเขาอันล้วนแล้ว ด้วยศิลา
อิทฺ (วจนฺ)	(ซึ่งคำ) นี้	ยถา	ฉันท
นาม	ชื่อ	เอกฆโน	อันเป็นแห่งที่บอันเดียว
ภนฺเต	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ	วาเตน	เพราะลม
(วจน)	(ครั้นเมื่อคำ)	เอวํ	ฉันทัน
(ภิกขุท)	(อันภิกษุ ท.)	นินทาปัสสาสุ	ในเพราะนินทาและ สรรเสริญ ท.
วุตฺเต	กราบทูลแล้ว, กล่าวแล้ว	ตตถ (ปเทศุ)	(ในบท ท.) เหล่านั้นหนา
อาม	เออ, ครึบ, ค่ะ	กิญจาปี	แม้ก็จริง
ชีณาสวา	อ.พระชีณาสพ ท.	อิธ (ปเท)	(ในบท) นี้
ชนเสลสทิสา	เป็นเช่นกับด้วยภูเขา อันล้วนแล้วด้วยศิลา อันเป็นแห่งที่บ	เทว	สอง
ท	ด้วยว่า	โลกธมฺมา	อ.โลกธรรม ท.
เอเต	เหล่านั้น	(ภควตา)	(อันพระผู้มีพระภาคเจ้า)
(ชีณาสวา)	(อ.พระชีณาสพ ท.)	วุตฺตา	ตรัสแล้ว, กล่าวแล้ว
อจลา	ผู้ไม่คลอนแคลน	อตฺถ	อ.เนื้อความ
อกมฺปิยา	ผู้อันใคร ๆ ให้อหฺนไหวมิได้	ปน	ถึงอย่างนั้น
วตฺวา	ตรัสแล้ว, กล่าวแล้ว	อฏฺฐนฺนํ	แปด
อนุสนธิ	ซึ่งอนุสนธิ	(โลกธมฺมานํ)	(แห่งโลกธรรม ท.)
ฆฏฺฏตฺวา	สืบทอดแล้ว, สืบทอด	วเสน	ด้วยสามารถ, ด้วยอำนาจ
ธมฺมํ	ซึ่งธรรม	(ปณฺฑิตเตน)	(อันบัณฑิต)
เทเสนฺโต	เมื่อทรงแสดง	เวทิตพฺโพ	พึงทราบ
อิมํ	นี้	ท	เหมือนอย่างว่า
คากิ	ซึ่งพระคาถา	อสุสิโร	อันมีโพรงหามิได้

ปฤติมาภิเษก	อันต่างด้วยลมมีลมอันมี ในปฤติมิตเป็นต้น	เทศนาวิธาน แห่งเทศนา	ในกาลเป็นที่สุดลง
อภิสสุ	แปด	พหู (ชนา)	(อ.ชน ท.) ผู้มาก
โลกธมเมสุ	ครั้งเมื่อโลกธรรม ท.	โสดาปัตติผลาทีนิ	มีโสดาปัตติผลเป็นต้น
อชฺโฆตถรณเตสุ	ครอบงำอยู่	(อริยผลานิ)	(ซึ่งอริยผล ท.)
ปฏิมวเสน	เพราะอำนาจ แห่งความยินดี	อิติ	ดังนี้แล
วา	หรือ, หรือว่า	นิมิตฺ	จบแล้ว
อนุนยวเสน	เพราะอำนาจ แห่งความยินดี		

ศัพท์กิริยาอาขยาต

อาขยาต	คำแปล	อาขยาต	คำแปล
(วุจฺจเต)	(จะกล่าว)	กเถถ	ย่อมกล่าว
กเถสิ	ตรัสแล้ว, กล่าวแล้ว	(กเถม)	ย่อมกล่าว
อุกฺกณฺฐสิ	ย่อมกระสันขึ้น	(โหนฺติ)	(ย่อมเป็น)
อภิมฺลสิ	ย่อมยินดียิ่ง	อาห	ตรัสแล้ว, กล่าวแล้ว
วทฺนฺติ	ย่อมกล่าว	สมฺมรฺติ	ย่อมสะท้อน
กฺขณฺตฺติ	ย่อมโกรธ	สมฺมชฺนฺติ	ย่อมเอนเอียง
ทฺสฺสฺติ	ย่อมประทุษร้าย	อิณฺชฺติ	ย่อมเอนเอียง
สมฺมุจฺจาเปสฺสุ	ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว	จลฺลติ	ย่อมหวั่นไหว
ปสฺสฺส	จงดู	กมฺปนฺติ	ย่อมสะท้อน
วิเหจฺนฺติ	ย่อมเบียดเบียน	ปาปฺณฺสิ	บรรลุแล้ว
กฺปฺปติ	ย่อมโกรธ		

๒. อภิธาน

[คำศัพท์-พจนานุกรม, ท่องจำ-บริการกรม]

บัณฑิตกับนินทาและสรรเสริญ

“เสโล ยถา เอกชนโน

วาเตน น สมิริติ

เอวํ นินทาปัสสาสุ

น สมินุชนติ ปณฺธิตาติ.”

บัณฑิตทั้งหลายย่อมไม่หวั่นไหวในนินทาและสรรเสริญ

เหมือนภูเขาศิลาแห่งทิบ ไม่สะเทือนด้วยแรงลมฉนั้น

นินทาและสรรเสริญนั้น ท่านเรียกว่าโลกธรรม เป็น ๒ ใน ๘ พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่า “จริงอยู่ในที่นี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงโลกธรรมไว้ ๒ อย่าง แต่พึงทราบว่าเป็นทรงแสดงเอาโลกธรรมทั้ง ๘ ประการ”

โลกธรรม ๘ นั้นคือ

ลาภ   เสื่อมลาภ

ยศ   เสื่อมยศ

นินทา   สรรเสริญ

สุข   ทุกข์

เมื่อใดบุคคลได้ลาภ ยศ สรรเสริญและสุข เมื่อนั้นพึงระลึกไว้ด้วยว่า ความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทาและทุกข์ก็ตามมา ในทางตรงกันข้ามก็เช่นเดียวกัน

ชีวิตเป็นเสมือนคลื่นในมหาสมุทร ขึ้นลง-ลงขึ้นอยู่อย่างนั้นตลอดไป บางทีมองผิวเผินอาจไม่เห็น แต่หากมองอย่างลึกซึ้งก็จะเห็น และเห็นได้ทุกวัน

นินทา สรรเสริญนั้น เป็นเสียงจากคนอื่นที่มองตัวเรา บางทีก็มองถูก บางทีก็มองผิด หมายความว่า บางครั้งเราอาจเป็นจริงอย่างที่เขานินทา สรรเสริญ แต่บางทีก็ไม่จริง

การที่เขาจินตนาการว่าเราชั่ว หากเราไม่ได้ชั่วจริง เราก็หาชั่วไปตามคำของเขาไม่ เปรียบเสมือนต้นขนุน ใครจะมาหักมันว่าเป็นสะเดา มันก็ไม่ใช่สะเดาตามคำหัก ในทางตรงกันข้ามก็เหมือนกัน ใครที่หักว่า สะเดาเป็นขนุน มันก็ไม่ใช่ขนุน

การที่ใครเขาเกลียดเราหรือนินทาเราว่าอย่างนั้นอย่างนี้ มันก็เป็นแต่เพียงความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งที่มีต่อเราเท่านั้น มิได้หมายความว่า เราจะต้องเลวตามที่เขานินทาว่าร้าย นอกจากเราจะไปทำเลว เข้าด้วย

รถยนต์คันหนึ่ง จอดนิ่งอยู่ในอู่ขายรถยนต์ คนมาดูบางคนก็ชอบ บางคนก็ไม่ชอบ ทั้ง ๆ ที่มันไม่เคยไปทำอะไรให้ใครชอบหรือไม่ชอบมัน ความชอบหรือไม่ชอบของคนจึงขึ้นอยู่กับความรู้สึกของเขาเอง รถยนต์จึงมีหลายยี่ห้อเพื่อให้คนเลือกตามอัธยาศัย มันแตกต่างกันไปทั้งขนาดรูปและเครื่องยนต์ ในคนก็ทำนองเดียวกันนี้ เมื่อพิจารณาเห็นว่าตนได้ทำดีตามกฎหมายของศีลธรรมและสังคมแล้ว ใครจะนินทาว่าร้ายบ้าง ก็ไม่ควรจะต้องหวั่นไหวไปตาม ควรพิจารณาการกระทำชอบหรือไม่ชอบของตนเป็นที่ตั้ง เรื่องนินทาเป็นเรื่องธรรมดาของโลก

เรื่องสรรเสริญก็เหมือนกัน ในการกระทำอย่างเดียวกันของเรา บางคนชอบก็สรรเสริญ บางคนไม่ชอบก็นินทาว่าร้าย บัณฑิตผู้จะทำงานใหญ่ต้องมีใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวง่ายในนินทา สรรเสริญ สุขและทุกข์ บางคนได้รับสรรเสริญมากเข้าก็หลงตัว แล้วยกตนข่มผู้อื่น เห็นผู้อื่นเลวกว่าตนไปหมด โชคร้าย เพราะเขาคนเดียวมองเห็นผู้อื่นทั้งหลายเป็นคนเลว ปฏิกริยาก็คงกลับมามีว่า คนทั้งหลายอื่นจะมองเขาเป็นคนเลว เลวตรงไหน ? เลวตรงมองเห็นคนอื่นเป็นคนเลวนั่นเอง

เรื่องเหล่านี้เป็นปรัชญาและจริยศาสตร์ หากจะพูดให้ละเอียดจะต้องใช้หน้ากระดาษไม่น้อยเลย ขอสรุปในทางปฏิบัติว่า บัณฑิตไม่ควรหวั่นไหวในเรื่องสรรเสริญ หรือนินทา ควรควบคุมจิตใจของตนให้มั่นคง สำรองความประพฤติและการกระทำของตน หากเห็นด้วยปัญญาแล้วว่าดำเนินไปในทำนองคลองธรรมอันควรแล้ว ก็ขอให้ทำความดีต่อไปเถิด เหนือต่อเสียงสรรเสริญและนินทานั้น เพื่อมิให้กังวลเกินไป จะได้ตั้งใจทำความดีเพื่อความดี เพื่อความถูกต้อง เพื่อธรรม

(จากหนังสือธรรมบท ทางแห่งความดี เล่ม ๒ หน้า ๗๕ เรียบเรียงโดยอาจารย์วศิน อินทสระ)

๔. อัตถโยชนา

[การแปลโดยพยัญชนะและโดยอรรถ]

เรื่องพระลกุณฏกภัททิยะเถระ

ลกุณฏกภัททิยะเถรวตถุ.

ลกุณฏกภัททิยะเถรวตถุ อ.เรื่องแห่งพระลกุณฏกภัททิยะผู้เถระ

(มยา อันข้าพเจ้า วุจเจเต จะกล่าว).

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภพระลกุณฏกภัททิยะเถระ ตรัสพระธรรมเทศนา
นี้ว่า “เสโล ยถา” เป็นต้น.

“เสโล ยถาติ อิมํ ธมฺมเทศนํ **สตถา** เขตวเน **วิหรนฺโต** ลกุณฏกภัททิยะเถรํ **อารพภ** กเถสิ.

สตถา อ.พระศาสดา วิหรนฺโต เมื่อประทับอยู่ เขตวเน ในพระวิหารชื่อว่าเชตวัน อารพภ
ทรงปรารภ ลกุณฏกภัททิยะเถรํ ซึ่งพระลกุณฏกภัททิยะผู้เถระ กเถสิ ตรัสแล้ว อิมํ ธมฺมเทศนํ
ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ เสโล ยถาติ ว่า เสโล ยถา ดังนี้ เป็นต้น.

ได้ยินว่า สหธรรมิกมีสามเณรเป็นต้น ซึ่งเป็นปุณฺชน เห็นพระเถระแล้ว จับต้องที่ศีรษะบ้าง
ที่หูบ้าง ที่จมูกบ้าง

ปุณฺชนา กิร สามเณราทโย เถรํ ทิสฺวา สีเสปิ กณฺเณสุปิ นาสายปิ คเหตฺวา ...

กิร ได้ยินว่า (ปพฺพชิตา อ.บรรพชิต ท.) สามเณราทโย มีสามเณรเป็นต้น ปุณฺชนา ผู้เป็นปุณฺชน
ทิสฺวา เห็นแล้ว เถรํ ซึ่งพระเถระ คเหตฺวา จับแล้ว สีเสปิ ที่ศีรษะบ้าง กณฺเณสุปิ ที่หู ท. บ้าง
นาสายปิ ที่จมูกบ้าง

กล่าวว่า “อาจึเจะ อาจา อาไม่กระสัน ยังยินดีแน่นแฟ้น ในพระศาสนาหรือ?”

“ก็ จุฬปิตา สาสนสฺมึ น อุกฺกณฺจสิ อภิรมสฺสิติ วทนฺติ.

วทนฺติ ย่อมกล่าว อิติ ว่า จุฬปิตา ดูก่อนอา (ตฺวํ อ.ท่าน) น อุกฺกณฺจสิ ย่อมไม่กระสันขึ้น
อภิรมสิ ย่อมยินดียิ่ง สาสนสฺมึ ในพระศาสนา ก็ หรือ อิติ ดังนี้ .

พระเถระ ไมโครธ ไม่ประทุษร้าย ในสหธรรมิกเหล่านั้นเลย.

เถโร เตสุ เนว กุขมติ น ทุสสติ.

เถโร อ.พระเถระ เนว กุขมติ ย่อมไมโครธนั้นเทียว น ทุสสติ ย่อมไม่ประทุษร้าย เตสุ (ปพฺพชิตฺเตสุ) (ในบรรพชิต ท.) เหล่านั้น.

ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในโรงธรรมว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย พวกท่านจงดูเถิด สหธรรมิก มีสามเณร เป็นต้น เห็นพระลกุณฏกภัททิยเถระแล้ว ย่อมรังเกอย่างนั้นอย่างนี้, ท่านไมโครธ ไม่ประทุษร้ายใน สหธรรมิกเหล่านั้นเลย.”

ธมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปสุํ “ปสฺสธาวุโส ลกุณฏกภัททิยตเถโร ทิสฺวา สามเณราทโย เอวญฺเจวญฺจ วิเหเจนติ โส เตสุ เนว กุปฺปติ น ทุสสตีติ.

(ภิกษุ อ.ภิกษุ ท.) กถํ ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว อิติ ว่า ธาวุโส ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (ตุมฺเห อ.ท่าน ท.) ปสฺสธ จงดู, (ปพฺพชิตา อ.บรรพชิต ท.) สามเณราทโย มีสามเณร เป็นต้น ทิสฺวา เห็นแล้ว ลกุณฏกภัททิยตเถโร ซึ่งพระเถระชื่อว่าลกุณฏกภัททิยะ วิเหเจนติ ย่อมเบียดเบียน เอวญฺเจวญฺจ อย่างนี้ด้วย อย่างนี้ด้วย, โส (เถโร) (อ.พระเถระ) นั้น เนว กุปฺปติ ย่อมไมโครธนั้นเทียว น ทุสสติ ย่อมไม่ประทุษร้าย (สามเณราทิสฺส ปพฺพชิตฺเตสุ ในบรรพชิต ท. มีสามเณร เป็นต้น) เตสุ เหล่านั้น อิติ ดังนี้ สมฺภูจาเปสุํ ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ธมฺมสภายํ ในโรงเป็นที่กล่าวกับเป็นที่แสดง ซึ่งธรรม .

พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอพูดอะไรกัน ?”

สตุถา อาคนฺตฺวา “กึ กเถถ ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิตฺวา ...

สตุถา อ.พระศาสดาเสด็จ อาคนฺตฺวา มาแล้ว ปุจฺฉิตฺวา ตรัสถามแล้ว อิติ ว่า ภิกฺขเว ดูก่อนภิกษุ ท. (ตุมฺเห อ.เธอ ท.) กเถถ ย่อมกล่าว กึ (วตถุํ ซึ่งเรื่อง) อะไร อิติ ดังนี้

เมื่อภิกษุเหล่านั้น กราบทูลว่า “เรื่องชื่อนี้ พระเจ้าข้า”

“อิทฺทฺนํ ภาณเตติ วุตฺเต,

(วจนฺ ครั้นเมื่อคำ) อิติ ว่า ภาณเต ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (มยํ อ.ข้าพระองค์ ท. กเถถ ย่อมกล่าว วตถุํ ซึ่งเรื่อง) อิทฺทฺนํ ชื่อนี้ อิติ ดังนี้ (เตหิ ภิกฺขุหิ อณฺภิกฺษุ ท. เหล่านั้น) วุตฺเต กราบทูลแล้ว,

จึงตรัสว่า “อย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดา พระชีนาสพ ย่อมไม่โกรธ ไม่ประทุษร้ายเลย, เพราะท่านเหล่านั้น ไม่หวั่นไหว ไม่สะเทือน เช่นกับศิลาแห่งทิบ” ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบนุสนธิ แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า :-

“อาม ภิกษเว ชีนาสวา นาม เนว กุปฺปนฺติ น ทุสฺสนฺติ ขนฺสเลสทิสสา เทเต อจลา
อกมปิยาติ วตฺวา อนุสนฺธิ ขมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

วตฺวา ตรัสแล้ว อิติ ว่า ภิกษเว ดูก่อนภิกษุ ท. อาม เออ ชีนาสวา นาม ชื่อ อ.พระชีนาสพ ท. เนว กุปฺปนฺติ ย่อมไม่โกรธนั้นเทียว น ทุสฺสนฺติ ย่อมไม่ประทุษร้าย, หิ ด้วยว่า เอเต (ชีนาสวา) (อ.พระชีนาสพ ท.) เหล่านั้น ขนฺสเลสทิสสา เป็นเช่นกับด้วยภูเขาอันล้วนแล้วด้วยศิลาอันเป็นแห่งทิบ อจลา เป็นผู้ไม่คลอนแคลน อกมปิยา เป็นผู้อันใคร ๆ ให้หวั่นไหวมิได้ (โหนฺติ ย่อมเป็น) อิติ ดังนี้ อนุสนฺธิ ขมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต เมื่อทรง- สืบท่อ ซึ่งอนุสนธิ -แสดง ซึ่งธรรม อาห ตรัสแล้ว อิมํ คาถํ ซึ่งพระคาถา นี้ อิติ ว่า

“ภูเขาศิลาล้วน เป็นแห่งเดียว ย่อมไม่สะเทือน ด้วยลม ฉนฺใด,
บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไม่เอนเอียง ในเพราะนินทาและสรรเสริญ ฉนฺนั้น.”

“เสโล ยถา เอกขโน วาเตน น สมิริติ
เอวํ นิินทาปสฺสาสุ น สมินฺชนฺติ ปณฺทิตาติ.”

เสโล อ.ภูเขาอันล้วนแล้วด้วยศิลา เอกขโน อันเป็นแห่งทิบอันเดียว น สมิริติ
ย่อมไม่สะเทือน วาเตน เพราะลม ยถา ฉนฺใด, ปณฺทิตา อ.บัณฑิต ท. น สมินฺชนฺติ
ย่อมไม่เอนเอียง นิินทาปสฺสาสุ ในเพราะนินทาและสรรเสริญ ท. เอวํ ฉนฺนั้น อิติ ดังนี้ .

[แก้อรธ]

บรรดาบทเหล่านั้น ในบทว่า นิินทาปสฺสาสุ นี้ พระผู้มีพระภาค ตรัสโลกธรรมไว้ ๒ ก็จริง.
ถึงอย่างนั้น พึงทราบเนื้อความด้วยสามารถแห่งโลกธรรม แม้ทั้ง ๘.

ตตฺถ นิินทาปสฺสาสุติ กิณฺจาปิ อิธ เทว โลภมฺมา วุตฺตา, อตฺโถ ปน อฏฺฐนฺนํปิ วเสน
เวทิตพฺโพ.

เทว โลภมฺมา อ.โลกธรรม ท. สอง (ภควตา อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) วุตฺตา ตรัสแล้ว ตตฺถ
(ปเทสุ) นิินทาปสฺสาสุติ (ปเท) ใน - (ในบท ท.) เหล่านั้น หนา - (บท) นี้ ว่า นิินทาปสฺสาสุ ดังนี้
กิณฺจาปิ แม้ก็จริง, ปน ถึงอย่างนั้น อตฺโถ อ.เนื้อความ (ปณฺทิตฺเตน อันบัณฑิต) เวทิตพฺโพ
พึงทราบ วเสน ด้วยสามารถ (โลภมฺมานํ แห่งโลกธรรม ท.) อฏฺฐนฺนํปิ แม้แปด .

อธิบายว่า เหมือนอย่างว่า ภูเขาศีลาล้วน เป็นแห่งเดียว คือ ไม่มีโพรง ย่อมไม่สะเทือน คือ ไม่เอนเอียง ไม่หวั่นไหว ด้วยลม ต่างด้วยลม พัดมาแต่ทิศตะวันออกเป็นต้น ฉันทะ; เมื่อโลกธรรมแม้ทั้ง ๘ ครอบงำอยู่ บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไม่เอนเอียง คือไม่หวั่นไหว ไม่สะเทือน ด้วยอำนาจความยินดี หรือยินดี ฉันทะ."

ยถา หิ เอกชนโน อสุสิโร **เสโล** ปุรตถิมาทิเกเทน วาเตน น **สมิริติ** น **อิยฺชติ** น **จลติ**; เอวํ อฏฺฐสฺสปี โลกธมฺเมสฺส อชฺโหมตฺถรณฺเตสฺส ปณฺชิตา น **สมิณฺชนฺติ** ปฏฺชีวเสน วา อนฺนยวเสน วา น **จลนฺติ** น **กมฺปนฺตีติ**.

(อตุลฺโล อ.อธิบาย) อิติ ว่า หิ เหมือนอย่างว่า **เสโล** อ.ภูเขาอันล้วนแล้วด้วยศิลา **เอกชนโน** อันเป็นแห่งที่บั่นเดียว **อสุสิโร** คือว่า อันมีโพรงหาไม่ได้ น **สมิริติ** ย่อมไม่สะเทือน น **อิยฺชติ** คือว่า ย่อมไม่เอนเอียง น **จลติ** คือว่า ย่อมไม่หวั่นไหว **วาเตน** เพราะลม **ปุรตถิมาทิเกเทน** อันต่างด้วยลม มีลมอันมีในปุรตถิมทิศเป็นต้น **ยถา** ฉันทะ **ปณฺชิตา** อ.บัณฑิต ท., **โลกธมฺเมสฺส** ครั้นเมื่อโลกธรรม ท. **อฏฺฐสฺสปี** แม้แปด **อชฺโหมตฺถรณฺเตสฺส** ครอบงำอยู่, น **สมิณฺชนฺติ** ย่อมไม่เอนเอียง น **จลนฺติ** คือว่า ย่อมไม่หวั่นไหว น **กมฺปนฺติ** คือว่า ย่อมไม่สะเทือน **ปฏฺชีวเสน** วา เพราะอำนาจแห่งความยินดี หรือ **อนฺนยวเสน** วา หรือว่า เพราะอำนาจแห่งความยินดี **เอวํ** ฉันทะ อิติ ดังนี้ (**ปณฺชิตฺเตน** เวทิตพฺโพ อันบัณฑิต พึงทราบ).

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลुพระอริยผลทั้งหลายมีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล.

เทศนาวसानเน พหุ โสตาปัตติผลาทีนํ **ปาปุณฺสีสุติ**.

เทศนาวसानเน ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา (ชนา อ.ชน ท.) พหุ ผู้มาก **ปาปุณฺสีสุ** บรรลุแล้ว (อริยผลานิ ซึ่งอริยผล ท.) **โสตาปัตติผลาทีนํ** มีโสดาปัตติผลเป็นต้น อิติ ดังนี้แล.

เรื่องพระลกุณฺณภทฺทียะเถระ จบ.

ลกุณฺณภทฺทียะเถรวตฺถุ.

ลกุณฺณภทฺทียะเถรวตฺถุ อ.เรื่องแห่งพระลกุณฺณภทฺทียะผู้เถระ (นิฎฺฐิตํ จบแล้ว).

๕. อ่าน สวด พุท บาลี

[ฝึกอ่าน สวด พุท บาลี ในเรื่อง ให้ถูกอักขระวิธี สำเนียง ทำนอง]

ลกุณฏกภทฺทิตฺตเถรวตฺถุ.

“เสโล ยถาติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต ลกุณฏกภทฺทิตฺตเถรํ อารพฺภ กเถสิ.

ปฺลชฺชนา กิร สามณฺเธรทโย เถรํ ทิสฺวา สีเสปิ กณฺเณสุปิ นาสาयปิ คเหตฺวา

“กํ จุฬปีตา สาสนสฺมํ น อุกฺกณฺจสิ อภิรมสฺสํติ วทนฺติ. เถโร เตสุ เนว กุชฺฌติ น ทุสฺสติ.

ฌมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปสุํ “ปสฺสธาวุโส ลกุณฏกภทฺทิตฺตเถรํ ทิสฺวา สามณฺเธรทโย เอวญฺเจวญฺจ

วิเหเรนฺติ, โส เตสุ เนว กุปฺปติ น ทุสฺสํติ. สตฺถา อาคนฺตฺวา “กํ กเถถ ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิตฺวา,

“อิทฺหนาม ภนฺเตติ วุตฺเต, “อาม ภิกฺขเว ขีณาสฺวา นาม เนว กุปฺปนฺติ น ทุสฺสนฺติ, ฆนฺเสสสทิสฺสา

เหเต อจลา อกฺมปิยาติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺเมตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาท

“เสโล ยถา เอกฆโน

วาเตน น สมิรติ,

เอวํ นินฺทาปสฺสาสุ

น สมิณฺชนฺติ ปณฺชิตาติ.

ตตฺถ “นินฺทาปสฺสาสุติ กิณฺจาปิ อิทฺ เทว โลภมฺมา วุตฺตา, อตฺถเ ปน อฏฺฐนฺนํปิ วเสน
เวทิตฺตพฺโพ. ยถา หิ เอกฆโน อสุสิโร เสโล ปฺรตฺถิมาทิเกเทน วาเตน น สมิรติ น อิญฺขติ น จลติ;
เอวํ อฏฺฐสุปิ โลภมฺเมสุ อหฺโมตฺถรณฺเตสุ ปณฺชิตา น สมิณฺชนฺติ ปฏฺวิฆวเสน วา อนฺนยวเสน วา
น จลนฺติ น กมฺปนฺตํติ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปุณฺสีสุติ.

ลกุณฏกภทฺทิตฺตเถรวตฺถุ.

๖. ฝึกทำปัญหา

[ปัญหาเก่า (บาลีสันนามหลวง) - ปัญหาใหม่ (แบบฝึกหัด)]

จงแปลประโยคต่อไปนี้ โดยพยัญชนะ ให้ถูกต้อง

๑. “เสโล ยถาติ อิมํ ฌมมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต ลกฺขณฺณภทฺทิตฺตเถรํ อารพฺภ กเถสิ. ปุณฺณชฺชนา กิร สามเณราทโย เถรํ ทิสฺวา สีเสปิ กณฺเณสุปิ นาสายปิ คเหตฺวา “กํ จุฬปิตา สาสนสฺมี น อุกฺกณฺจสิ อภิรมสฺสีติ วทนฺติ. เถโร เตสุ เนว กุชฺฌติ น ทุสฺสติ. ฌมมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสุํ “ปสฺสธาวุโส ลกฺขณฺณภทฺทิตฺตเถรํ ทิสฺวา สามเณราทโย เอวญฺเจวญฺจ วิเหจฺจนฺติ, โส เตสุ เนว กุปฺปติ น ทุสฺสตีติ.

จงแปลประโยคต่อไปนี้ โดยอรรถ ให้ถูกต้อง

๒. สตุถา อาคนฺตฺวา “กํ กเถถ ภิกฺขเวติ ปุณฺณจิตฺวา, “อิทฺถนฺนาม ภนฺเตติ วุตฺเต, “อาม ภิกฺขเว ขีณาสฺวา นาม เนว กุปฺปนฺติ น ทุสฺสนฺติ, ขนฺนเสลสทิสฺสา เทเต อจลา อกมฺปิยาติ วตฺวา อนุสนฺนํ ชฺชเฏตฺวา ฌมมํ เทเสนฺโต อิมํ คาลมาห

“เสโล ยถา เอกขโน

วาเตน น สมิริติ,

เอวํ นิินทาปสํสาสุ

น สมินฺชุนฺติ ปณฺชิตาติ.

